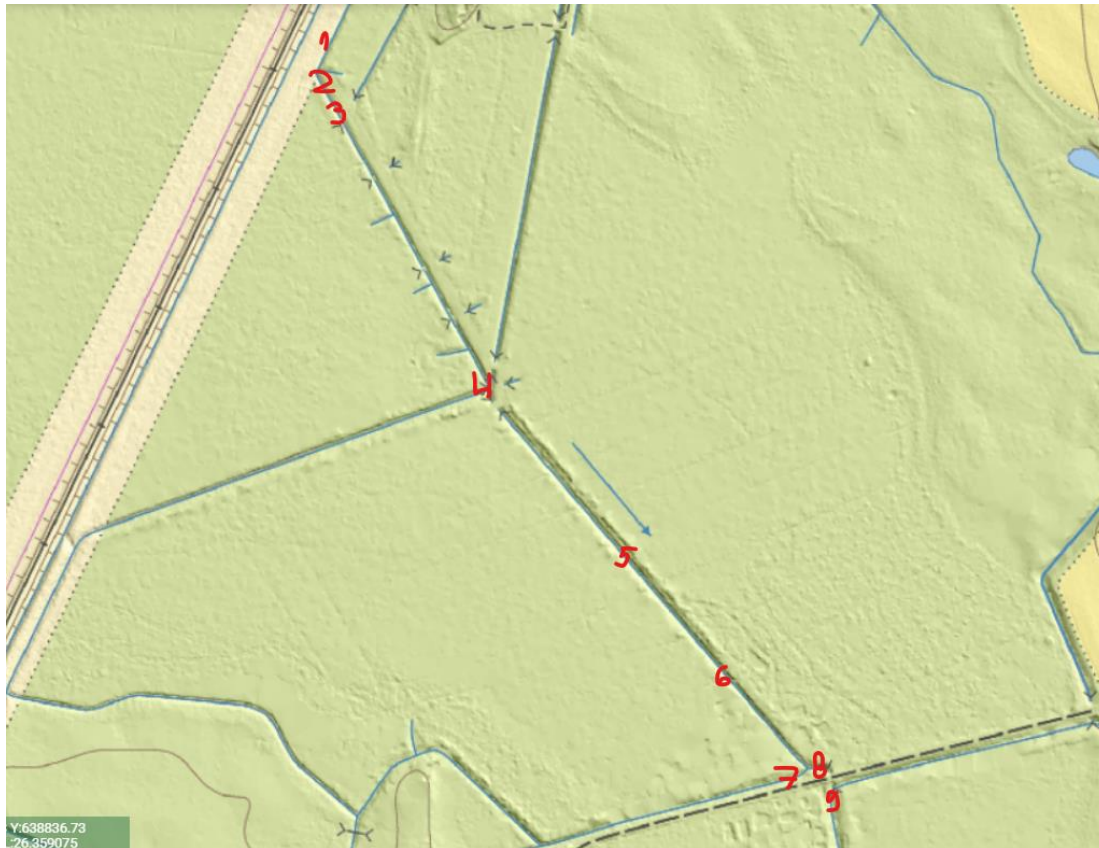

Hellenurme oja (VEE1037200) ülemjooksu vaatlus

Vaatluse aeg 30.06.25. Vaatleja Marko Vainu.

1. Põhjast veidi niiske kraav turba sees:

2. Suhteliselt värskest süvendatud turbane kraav. Vett oli põhjas minimaalselt. Ida pool on kännasmustikate kasvandus:

3. Kraav läks märjemaks, aga põhjas oli rohkem turbasammalt kui vett:

4. Kokku saab neli kraavi. Voolavat vett polnud kusagil. Enim vett oli lääne poolt tulevas kraavis. Edasi kagusse läheb turbasse kaevatud kraav, mille põhjas oli turbasambla ja tarnade vahel aeglaselt voolavat vett:

5. Kraavist ida pool on kõrge kraavivall.

6. Endiselt meetrisügavune turbasse kaevatud trapetsikujuline kraav. Põhjas nirises turbasambla ja tarnade vahel veidi vett:

7. Lääne poolt tuleva vana teetammi jalamil olevas kraavis nirises ka vesi. Tundus, et seda võis olla veidi vähem kui praegu Hellenurme ojaks loetavas teljes:

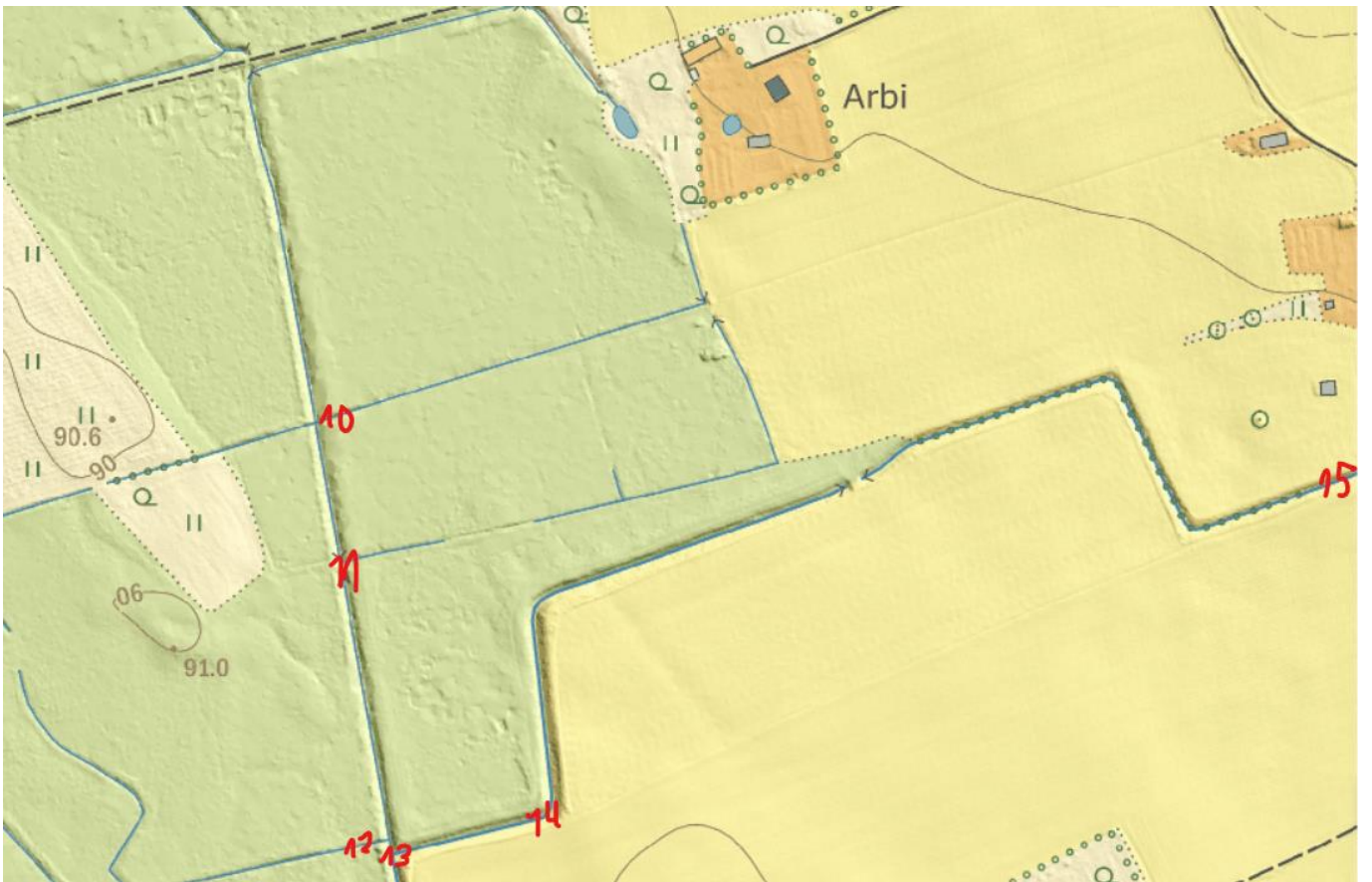

8. Kraavide ühinemiskoht. Sellest allavoolu vooluveekogu üldilme muutus. Vett oli rohkem, süvend polnud enam rabaturba sees ja selle põhjas polnud enam turbasammalt, süvendi põhjaküljest immitses enne truupikahes kohas vett välja:

9. Ida poolt tuleva kraavi põhjas oli seisev vesi. Truubist läbi voolav veekogu oli juba oja moodi:

10. Ida poolt kraavist tuli mikroskoopiline nire.

11. Truup on olemas:

12. Lääne poolt nirises vett.

13. Org on üle kahe meetri sügavune. Ühinemiskohas ida poolt tuleva kraaviga oli vett üsna laialt ja vesi oli näiliselt seisev. Ühinemiskohast allavoolu on olnud koprapais, mille keskkohast oli välja tõstetud. Mõned meetrid ühinemiskohast ülesvoolu voolas ojas tumedat vett. Ühinemiskohas ei saanud seisva vee tõttu aru, kui palju vett ida poolt tuli:

14. Massiivne kraavisüvend, mille sügavust on ca viis meetrit. Põhjas voolas meetrialaiune, selgeveeline nire:

15. Kraav oli kuiv.

Olukord ajaloolistel kaartidel:

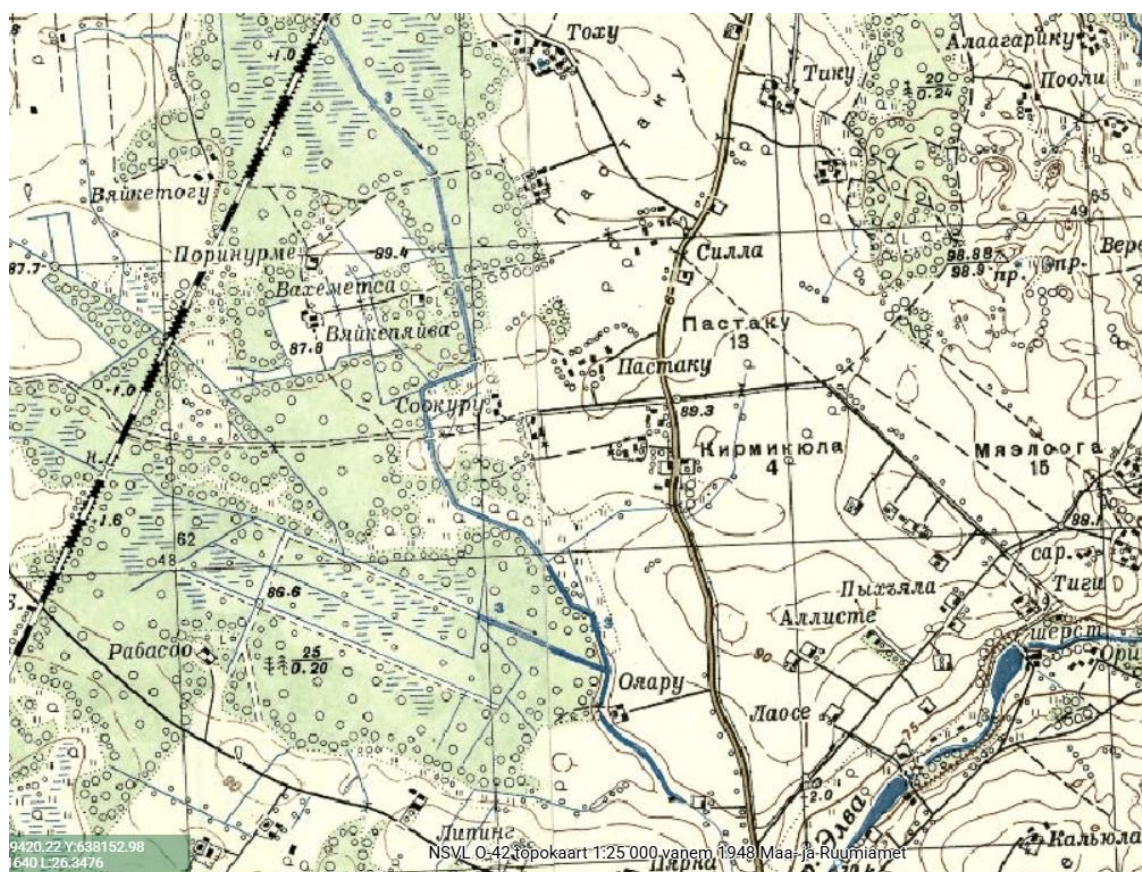
Rückeri Liivimaa kaardil on kujutatud kahte oja, mis algavad mõlemad Hellenurme lähedalt Rabasoost:

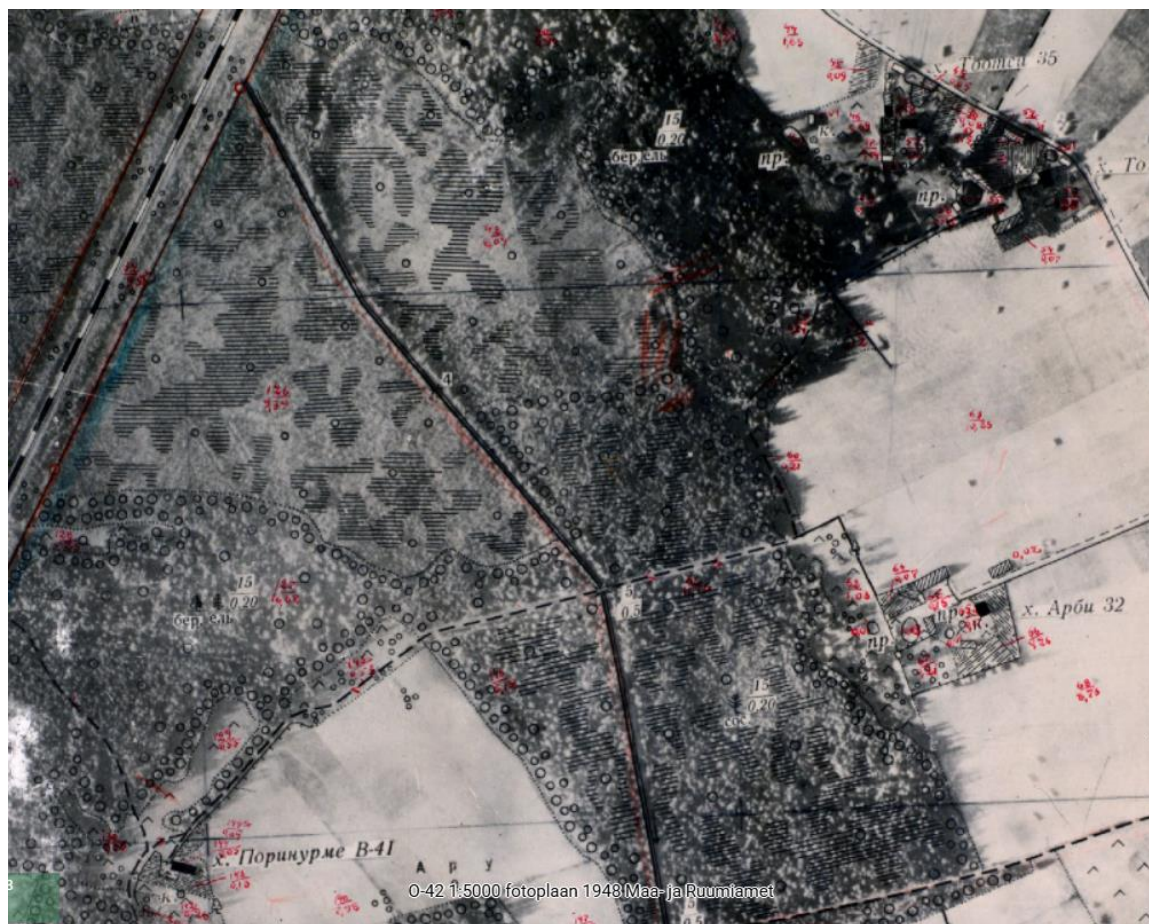
Verstasel kaardil on oja kujutatud veelgi lühemana ning selle algus on enam-vähem kohas, kus Rückeri kaardil kaks oja ühinevad:

NL 1948. aasta 1:25 000 kaardil on oja kujutatud nii, nagu see protokoll koostamise hetkel arvel on. Telg koosneb ka sarnastest sirglõikudest, nagu tänapäeval:

Sama on olukord 1948. aasta fotoplaanil:

Hellenurme mõisakaardil 1889. aastast (EAA.2072.5.533 leht 1) on põhja poolt tulevat oja kujutatud kuni Kirmi talumaa piirini. Samas pole vastaval kaardil Kirmi talu maid:

Sama kaardi teisel lehel (EAA.2072.5.534 leht 1 foolio 2) on peal küll Kirmi talu maad, kuid neid läbivat vooluveekogu pole. Oja peaks olema punase ala sees:

Järeldused:

Ajalooliste kaartide põhjal näib, et algupäraselt on Hellenurme oja alanud Rabasooist ning tänapäeval oja ülemjooksuks loetud lõik on rajatud kas n.ö. vabariigi ajal või nõukogude perioodi alguses tühjale kohale sookuivenduse eesmärgil. Rabasoo on aga kuivendatud juba 19. sajandi teisest poolest ning oja kunagine looduslik algus pole tuvastatav. Kameraalsete andmete põhjal voolab tänapäeval mööda Hellenurme oja telge oluliselt rohkem vett, kui tuleb Rabasoo põhjapoolseimast kraavist. Seega ei ole sealse koha oja lähteks lugemine looduses valitsevat olukorda arvestades tunnetuslikult põhjendatav:

Ülesvoolu liikudes on esimene koht, kus ühineb kaks, mitte väga erineva vooluhulgaga kraavi, **vaatluspunktis 8**. Seega sobib see oja tunnetuslikuks lähteks. Tuleb mõnda, et ka sellisel juhul jääb Hellenurme oja osaks ligi kaks km ilmselt tühjale kohale kaevatud kraavi. Samas saab sellisel viisil oja ruumikujust välja arvatud ligi 600 m praegu ojaks loetavat kraavi.